

Aandeelhouders van de opgeheven Amfioensociëteit in 1801

Bron: Nationaal Archief Den Haag, Collectie Jacob Mossel 1704-1761,
toegang 1.11.06.03, inv.nr. 18, beschikbaar op microfilm nummer 3697.

Transcriptie en inleiding door Herman de Wit,
Maarsse, maart 2012

De bewerker heeft toestemming verleend aan de Stichting Geneaknowhow
om dit bestand op haar domein geneaknowhow.net te publiceren.

Inleiding

Eeuwenlang is er via Indië gehandeld in amfioen (opium), een zeer winstgevende handel. Dat begon binnen de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en liep door tot ver in de 19e eeuw, toen de Nederlandse Handelsmaatschappij zich hiermee bezig hield. De bestuurders van de VOC zagen tot hun ongenoegen dat er veel illegale handel in amfioen was en dat leidde ertoe dat bij besluit van de Raad van Indië op 24 september 1745 de “Project Assotiatie van Gepreviligeerde kooplieden tot den Amphioen” zou worden opgericht. Deze “Amfioensociëteit” kreeg per octrooi het recht op de handel in amfioen. VOC dienaren konden inschrijven op de 300 uit te geven aandelen van elk 2.000 rijksdaalders. De VOC-bestuurders hadden de hoop dat de aandeelhouders de illegale handel in amfioen actief zouden tegengaan. De aandeelhouders waren allemaal hoge functionarissen van de VOC, want alleen zij waren in staat om deze aandelen te betalen. Hun eigen handel zou daarmee immers geschaad worden, vandaar de verwachting dat zij op hun hoge posten de illegale handel zouden tegengaan.

Hoge VOC-functionarissen konden hierdoor bijna een halve eeuw, als mede-eigenaren van deze Amfioensociëteit, jaarlijks forse bijverdiensten incasseren, door de winsten op de in Bengalen ingekochte amfioen. Enkele keren per jaar werd dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders. Naar schatting is per aandeel gemiddeld circa 300 rijksdaalders per jaar uitgekeerd, ofwel 15% van de nominale waarde van het aandeel. Een aardig rendement!

Door de jaren heen kwamen de aandelen in handen van erfgenamen van de oorspronkelijke aandeelhouders. Tientallen jaren na oprichting woonden zodoende veel aandeelhouders niet in Indië, maar in de Republiek. Ter illustratie de aandelen die Jacob Mossel in 1745 had gekocht:

Jacob Mossel had al een hele carrière achter de rug en was Raad van Indië toen hij aandelen kocht. Hij werd bovendien bij de publicatie van het eerste octrooi op 30 november 1745 tot eerste directeur van de Amfioensociëteit benoemd. Als directeur ontving Mossel jaarlijks een traktement van 3.000 rijksdaalders. Naast de directeur waren er nog enkele bestuurders, allen afkomstig uit de groep van grootaandeelhouders, een kassier en een boekhouder.

Mossel had 26 aandelen gekocht voor de lieve som van 52.000 rijksdaalders. Na zijn dood in 1761 erfden zijn vier nog in leven zijnde kinderen zijn 26 aandelen. Zij ontvingen keurig elk hun deel bij de uitbetalingen van de dividenden. Na het kinderloos overlijden van één van de vier kinderen in 1765, werden de 26 aandelen in drie gelijke porties verdeeld over de twee overblijvende dochters en de zoon. Eén van deze dochters, genaamd Grietje, trouwde met Pieter Cornelis Hasselaer. Uit hun huwelijk werd in 1759 dochter Adriana Hasselaer geboren. Na het overlijden van Grietje vertrok Pieter Cornelis Hasselaer in 1772 samen met zijn dochter Adriana naar Amsterdam, met in zijn bezit een derde deel van de aandelen die oorspronkelijk in handen van Jacob Mossel waren. In 1780 huwde Adriana Hasselaer met Jacob Anthonij de Roth. Dit echtpaar kon eind 1781 vol trots hun eerste kind aan Pieter Cornelis Hasselaer tonen. Niet lang daarna heeft Hasselaer zijn $8\frac{2}{3}$ aandelen in de Amfioensociëteit overgedragen aan zijn dochter en schoonzoon. Want vanaf 1783 is het dividend in Batavia op naam van Jacob Anthonij de Roth uitgeschreven. Ook de andere dochter en zoon van Jacob Mossel woonden in de Republiek. Alle 26 aandelen die Jacob Mossel had gekocht waren uit Indië verdwenen.

Verschillende keren werd het octrooi verlengd, maar in de negentiger jaren besloten de VOC-bestuurders dat de Amfioensociëteit geen nieuw octrooi meer zou krijgen. De illegale handel was nog steeds aanwezig en de VOC zou zelf weer gaan handelen in amfioen.

Per 25 maart 1794 werd de Amfioensociëteit opgeheven. Er vond dat jaar nog een uitkering plaats aan de aandeelhouders¹, maar de finale afrekening liet nog jaren op zich wachten. Deze transcriptie bevat een lijst van alle aandeelhouders, waarvan het afschrift op 7 mei 1801 te Batavia is opgemaakt. Het wordt in de inventaris omschreven als:

‘Rekening van hetgeen de aandeelhouders in de opgeheven Amfioen Sociëteit uit de nalatenschap van Pieter van de Weert, kassier van deze Sociëteit, uitgekeerd krijgen. Met memorie der afzonderlijke schulden. Afschriften, 7 mei 1801’.

De omschrijving is wellicht wat verwarrend. De rekening was opgemaakt aan de hand van de stukken die men had aangetroffen in de nalatenschap van de kassier. Het gaat hier dus niet om privégeden van de overleden kassier van de Amfioensociëteit.

Ook al is het afschrift waarvan deze bewerking is gemaakt uit 1801, er zijn tabellen bewaard afkomstig uit 1802, waaruit blijkt dat men bij de afrekening van de aandeelhouders in de Bataafse Republiek rekende met een uit te keren rente tot en met eind 1802². Wanneer de feitelijk uitkering is geweest is onbekend. Wel duidelijk is, dat de aandeelhouders per aandeel circa 4.580 rijksdaalders kregen uitgekeerd³. Dat bedrag bestond uit de nog resterende dividenden en de waarde van de aandelen.

In deze bewerking zijn alle gegevens in een tabel opgenomen. De tekst daarin is letterlijk overgenomen uit het origineel, al was de microfilm niet altijd overal goed te lezen. Namen werden in het origineel, en dus ook in deze bewerking, soms anders gespeld dan in andere bronnen.

Naast de namen staan in het origineel ook bedragen opgetekend, die niet zijn overgenomen. De volgnummers in de eerste kolom zijn door de bewerker aangebracht.

Herman de Wit,
maart 2012.

¹ Nationaal Archief Den Haag, Verenigde Oost-Indische Compagnie, 1602-1795 (1811), inv.nr. 7057. Op 13 december 1794 werden in Batavia door de kassier van de Amfioensociëteit wissels uitgeschreven ten name van de aandeelhouders die in de Republiek woonden. Ze kregen een bedrag uitgekeerd, bestaande uit dividend en een voorschot op de uitbetaling van de waarde van hun aandelen.

² Nationaal Archief Den Haag, Raad der Aziatische Bezittingen en Etablissements 1800-1806, inv.nr. 395-i

³ De exacte wisselkoers bij de uitbetaling is niet bekend, maar uitgaande van een geschatte koers van 2,1 gulden per rijksdaalder kwam dit uit op f 9.570 per aandeel.

		Het getal actien
	<i>Aan de Actionarissen in Indiën Woonachtig, als daar zijn:</i>	
1	Zijn Hoog Edelheid Mr. Pieter Gerardus van Overstraten c.s. als Executeuren in den Boedel van wijlen zijn Hoog Edelheid Mr. Willem Arnold Alting	10
2	den Heer Jan Hendrik Senn van Bazel	10
3	den WelEdGestr Heer Coenraad Martin Neum c.s. als Executeuren in den Boedel van wijlen den WelEdGestr Jan Hendrik Wiegeman	9
4	den Heer Fredrik Gustaaf Wannemaker c.s. als Executeuren des Boedels van wijlen den Heer Jan Frederik Heisn	7
5	den Heer Matthijs Senn van Bazel	6
6	Heeren weesmeesteren dezer Stede als Executeuren des Boedels van wijlen den WedEdGestr Heer Godfried Christoffel Fetmenger en den Heer Pieter Daniel Boudeweins voor den Boedel van wijlen Mejufvr Susanna Haksteen wed. Aitsma	6
7	den Heer Pieter Daniel Boudeweins als Executeur in den Boedel van wijlen d'E Hendrik Dubbels	5
8	den Heer Mr. Willem Adriaan Senn van Bazel	2
9	Coenraad Isaaks , als in huwelijk hebbende Louisa Wilhelmina Clores	1
	<i>De Actiehouders waaraan thans de Heeren Johan Hendrik Holle, Jan Jacob Vogelaar en Albertus Roseboom gemagtigden zijn en welke zich in Europa bevinden:</i>	
10	den Heer Mr. Jacob Anthonij de Roth te Amsterdam	8 $\frac{2}{3}$
11	den Heer Frans Reinier Radermacher te Vlissingen	10
12	den Heer Alexander Boreel de Mauregnault te Goes	10
13	Cornelis Hendrik, Jacobus Johannes en Willem Benjamin Craan , onmondige kinderen van wijlen den Heer Jacobus Johannis Craan (in leven) raad Extra ordinair van Nederlandsch Indië	6
14	den Heer Eco de Wendt te Leeuwarden	7
15	Mevrouw Anna Elizabeth van der Zijl , huisvrouw van den Heer Cornelis Erkelens in 's Hage	5
16	De Erfgenaamen van wijlen den WelEdGestr Heer Mr. Bartholomeus Gerard van de Velden (in leven) Drossard der Stad en Vrijheid van Helmond qq	8
17	den Heer Joan Carel Gideon vander Bruggen Heer van Stiphout en Crooij	5
18	den Heer Jan Jacob van Herzele te Amsterdam	4
19	den Heer Daniel Willem de Cliever , te Veere	3
20	den Heer Augustinus van der Crap , te Brielle	3
21	den Heer Jan te Lintelo te Amsterdam	3
22	den Heer Lubertus Kleersnijder , te Amsterdam	3
23	den Heer Jan Willem Schreuder , te Delft	3
24	den Heer mr. Wouter Nicolaas Horeman , in 's Hage	2
25	den Heer Adriaan Mattijs Temmink , te Amsterdam	2
26	den Heer Gijsbert Jacob van Westreenen , in 's Hage	2

27	den Heer Lambertus van Ruijven en Mejufvrouw Ewouda Hartevelde te Arnhem	2
28	Mejufvrouw Hester Hartevelde wed. wijlen den Heer Wouter Pansemaker, te Rotterdam	2
29	Sara Margaretha Cornelia, Willem Adriaan Marinus Albert Brughard en Librecht Marinus Senn van Bazel , kinderen van wijlen den WelEdGestr: Heer Mr. Librecht Senn van Bazel	2
30	den Heer mr. Isaac Scheltus in 's Hage	2
31	den Heer Paulus Rudolph Holtz , te Utrecht	1
32	den Heer Hermanus van Pembroek te Amsterdam	1
33	Mejufvr. Hester Hartevelde , wed. wijlen den Heer Wouter Pansemaker te Rotterdam, item de Heer Lambertus van Ruijven en Mejufvr. Ewouda Hartevelde , te Arnhem	1
34	den Heer Rudolph Florentinus van der Nieuwpoort in 's Bosch	1
35	den Heer mr. Jan Wichers Jansz te Groningen	1
36	den Heer Johan Abraham van der Voort in 's Bosch	1
37	den Heer Johan Karel Frederik van Franckenberg en Proschlitz	1
38	den Heer Gijsbert van Groenberg	1
39	Johanne Catharina Elizabeth	Dochters van den Heer Mr. Jan
40	Anna Catharina Emilia	Gerard van Oldenbarneveld
41	den Heer Carel Gerard Hultman te Arnhem	1
42	Vrouwe Margaretha Constantia Mortier wed. van den Heer Albertus Homoet de Jonge te Amsterdam	1
43	Vrouwe Margaretha Constantia del Borgo , wed. wijlen den Heer Willem Abraham de Vreen te Arnhem	1
44	den Heer mr. Jacob Helmolt , te Haarlem	½
45	den Heer mr. Anthonij Blok , te Enkhuijzen	½
46	den Heer Librecht Johan Blok , te Enkhuijzen	½
47	Vrouwe Sara Catharina Vaillant geboren Blok , te Enkhuijzen	½
48	den Heer Johannes Baptista Geerts , te Brussel	½
49	De Actie houders waarvan gemagtigdens zijn de Heeren Joan Hendrik Holle, Jacob Paulus Barends en Dirk te Boekhorst, Jan Kol, te Utrecht als administrerende de met fidei Commis bezwaard Erfportie van Vr. Anna Henrietta van der Bruggen , gesepareerde Huisvrouw van den Heer Anna Willem Prebeuteau van Willemdorf	5
50	den Heer mr. Cornelis de Wijs, als administreevende der fidei Commis der Boedel van wijlen Vr. Catherina Elizabeth van der Gronden wed. wijlen den Heer Jacob Akersloot te Utrecht	2 ½
51	de Vier kinderen van wijlen den Heer mr. Cornelis Anthonij Vos	2
52	den Heer Jacob Albert Vos , te Utrecht	1
53	Vrouwe Johanna Wijnanda Vos douariere wijlen den Heer Jan Bouman Bodens te Utrecht	1
54	den Heer Jan Wijnand de Reuver , te Utrecht	1
55	Vrouwe Catharina Maria de Reuver douariere den Heer Mr. Jan Jacob Rein, te Utrecht	1
56	den Heer Mr. Joachim van Vleet	5

	<i>De WelEdele Gestr Heeren Coenraad Martin Neum en Albertus Henricus Wiese, item den Heer Arnold Andreas Gijbert Wiegeman als Executeuren in den Boedel van wijlen den WelEdeleGestr. Heer Jan Hendrik Wiegeman, die is geweest gemagtigde van de ondervolgende actionarissen, te weten:</i>	
57	Vrouw Anna Maria Romp , gemalinne van den Heer Gerrit Willem Baron van Zuijlen van Nieveld, te Arnhem	14
58	Mejufvrouw Barbera Bregentiena Lebiek wed. wijlen den Heer Jan Hendrik Borwater te Colombo	3
59	den Hoog EdelGestr Heer Pieter Gerardus van Westraten , als in huwelijk hebbende vr. Jacoba Lodisio, de wel Geb. vr. Anna Catharina Lodisio , Huisvrouw van den Heer Wendelin Belfinger en de Jonkvr. Adriana Geertruida Lodisio	1
60	de WelGeb vr. Anna Catharina Lodisio gemalinne van den Heer Wendelin Belfinger	1
61	de Jonkvr. Adriana Geertruida Lodisio	1
	<i>De Actionarissen waarvan de Bank van Leening, gemagtigde is:</i>	
62	de Heer Adriaan de Wijs , te Rotterdam	3
63	Margaretha Joanna Maria, Cornelia Geertruijda, Deonitia Dorothea Bregetta en Johanna Gesina Schomaaker , kinderen van wijlen den Heer mr. Hendrik Jacob Schomaker	2
	<i>De Actionarissen waarover de weeskamer gemagtigd is:</i>	
64	Emerentia Maria, Clara Jacoba, Theodora Geertruijda, Anthonij en Pieter Willem van Heemskerk , kinderen van wijlen den Heer Pieter van Heemskerk	2
65	Catharina Jacona Cloris	1
66	David van Waard	1
67	De Boedel van wijlen den Heer Pieter Johan Bangeman Junior	1
68	Christiaan Willem Meij	1
69	den Heer Jan Juichen Melechior Blokkert , te Harderwijk	1
70	Wijlen den Heer Jacob van Heemskerk welke is geweest gemagtigd van den Heer Jean Henrij du Caijlar en Louis de Beaufort	15
	<i>De Sequestie des Boedels aan insolvent overledene Comp. Dinaren en als zoodanig administreerende den Boedels van wijlen den WelEd Gestr Heer Pieter van de Weert, welke is geweest gemagtigde van den ondervolgenden Actionarissen:</i>	
71	de Erfgenamen van wijlen den Heer mr. Pieter Boers	1
72	den Heer Laurens de Silla als in huwelijk hebbende vr. Adriana Boers	1
73	den Heer mr. Lubertus Cornelis van Bommel als in Huwelijk hebbende Carolina Jacoba Boers	1
74	den Heer Jan Boers	1
75	den Heer mr. Reijer Gusteranees als in huwelijk hebbende Johanna Cornelia Boers	1

76	den Boedel van wijlen gen. Heer Pieter van de Weert <i>Nota: Schoon dat deze actie hiermede in rekening gebragt is, zoo zal echter het gevalideerde daarop mede gebragt worden in verdeeling over de gezamentlijke Crediteuren bij den aanstaade nadere Verdeeling, als zijnde dit alleen geschied om het getal actien te doen Verantwoorden</i>	1
	<i>De Actionarissen waarvan de onder volgende gemagtigdens zijn als:</i>	
77	Den Heer Abraham Faure c.s. als Executeur in de Boedel van wijlen den WelEd Gestr Heer Arnoldus Constantijn Mom, welken geweest gemagtigde van de Erfgenamen van wijlen Van der Parra	15
78	Den Heer Joan Hendrik voor den Heer Mr. Cornelis Wilhelmus van der Mijden I.U.D. te Hartogenbosch	4
79	den WelEdGestr. Heer Coenraad Martin Neum, Albertus Hendricus Weede en Arnold Andreas Gijsbert Weegeman als Executeuren in den Boedel van wijlen den WelEdGestr Heer Jan Hendrik Weegenman item den Sequester in den Boedel van wijlen den WelEdGestr Heer Pieter van de Weert, welke zijn geweest gemagtigdens van den Heer Robbert Casper Baron van de Capelle , te Utrecht	8
80	den Heer Carel Hendrik Specht en Albertus Roseboom als gemachtigdens van de Erfgenamen en Executeuren in den Boedel van wijlen den Heere en Vrouwe Taats van Amerongen	10 $\frac{1}{3}$
81	den Heer Carel Hendrik Specht en Albertus Roseboom als gemachtigdens van den Heer mr. Hendrik van Straalen, te Utrecht	1 $\frac{2}{3}$
82	Den Heer Dirk te Boekhorst als gemagtigde van den gewezen Grissees Resident Pieter Christiaan Willem Mossel die is gemagtigde van den Heer Mr. Jacob Mossel te Rotterdam	10 $\frac{1}{3}$
83	D'Heer Jacobus Johannes van Maasals gemagtigde van Mevr. van Haren , Douariere van Hogendorp , te Rotterdam	4
84	D'Heer Andreas Cantebeen als geagtigde van de Erfgenamen van wijlen den Heer Steeven Swart , te Amsterdam	5
85	de Heer Jacob Paulus Barends voor den Heer Reinier Christiaan Tiele te Leijden	3
86	d'Heeren Johannes van Hek en Petrus Adrianus Galdboer, voor den Heer Mr. Pieter Themans te Haarlem	2
87	d'Heer Hendrik Pieter Bangman als gemagtigde van den Heer Willem Vincent Bangman	1
		300